

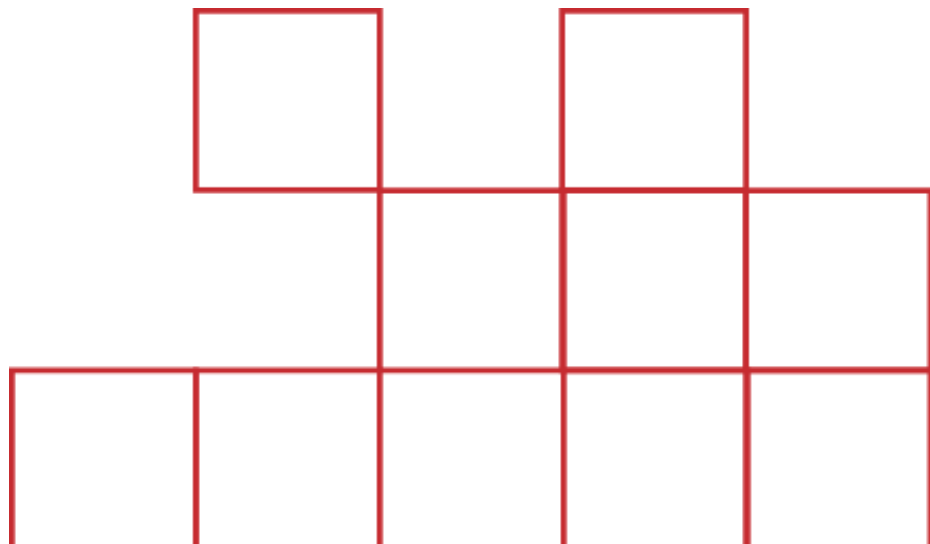

Visie Stages

op het onderwijsbeleid van hogescholen en universiteiten

landelijke studentenvakbond

Dit is een uitgave van de Landelijke Studentenvakbond (LSVb). Voor vragen of extra informatie kan gemaïld worden naar: lsvb@lsvb.nl

Auteurs: Assala Driouichi, Secretaris 2023-2024
Ugoeze Anyanwu Podler, Secretaris 2022-2023
Renske Woudstra, Beleidsmedewerker Onderwijs
Fadoua Sori, Beleidsmedewerker Onderwijs

3500 BH Utrecht
Tel. 030-2316464
Landelijke Studentenvakbond
Postbus 1335
3500 BH Utrecht
Tel. 030-2316464

December 2023

Aanleiding

Stages vormen een belangrijk onderdeel in het curriculum van opleidingen. Het dient als een eerste kennismaking met de beroepspraktijk, de arbeidsmarkt, het aanleren van vaardigheden en het opbouwen van een netwerk. Een periode waarin studenten de kans krijgen om zichzelf te ontwikkelen. Helaas gaat dit niet zonder slag of stoot in het huidige onderwijssysteem. De knelpunten die studenten ervaren in het gehele proces van stages brengen zowel emotionele als financiële problemen met zich mee. Gelijke onderwijskansen is geen vanzelfsprekendheid, want er wordt nog steeds gediscrimineerd op de arbeidsmarkt op basis van persoonskenmerken. Daarnaast laat de ondersteuning en begeleiding tijdens de stage ook te wensen over. Studenten zijn nog te vaak op zichzelf aangewezen met als mogelijk gevolg dat ze niet weten waar ze stageplekken kunnen vinden, wat van hen verwacht wordt en waar ze aan de bel kunnen trekken wanneer het niet goed gaat. De stagevergoeding blijft ook nog een discussiepunt.

In de visie van de Landelijke Studentenvakbond willen we de knelpunten die studenten in het hoger onderwijs ervaren, en die momenteel onderbelicht zijn, op de voorgrond zetten zodat hier de komende tijd hard aan gewerkt wordt. Aangezien stages binnen HBO-opleidingen een vast onderdeel vormen en steeds meer opleidingen in het WO een stagemogelijkheid bieden, verwachten wij dat beleidsmakers en onderwijsinstellingen zich actief inzetten om de huidige knelpunten weg te nemen. Door een visie op stages te ontwikkelen die gericht is op het bevorderen van gelijke onderwijskansen, diversiteit en inclusie en het waarborgen van een eerlijke stagevergoeding, kunnen we ervoor zorgen dat elke student de kans krijgt om waardevolle ervaring op te doen en hun potentieel te realiseren. De manier waarop onderwijsinstellingen invulling geven aan dit thema kan verschillen en is per onderwijsinstelling afhankelijk van de knelpunten die de studenten ervaren. Dit vereist tevens een flexibele en open houding van onderwijsinstellingen.

In het volgende deel van de visie van de LSVb komen de huidige knelpunten rondom stages in het hoger onderwijs aan bod. In het tweede deel benoemen we vier waarden die voor de LSVb centraal staan en de kern vormen in de aanpak rondom de stageproblematiek. De benoemde knelpunten houden direct verband met deze waarden. In het derde deel beschrijven we de voorwaarden voor de verbetering van de knelpunten.

Knelpunten

Diversiteit en inclusie omtrent het vinden van een stage en tijdens de stage is erg onderbelicht in het hoger onderwijs. Verschillende onderzoeken tonen aan dat sommige groepen studenten barrières ondervinden in het zoeken van een stage of tijdens de stage in het hoger onderwijs. Stagediscriminatie is een structureel probleem en deze vorm van kansenongelijkheid heeft grote invloed op studenten. Discriminatie gebeurt op basis van persoonskenmerken zoals geslacht, leeftijd, afkomst, geardeerdheid en religie, met als gevolg dat de ene student meer kans heeft op een stageplek dan een ander student bij gelijke geschiktheid. Stagediscriminatie kent vele nadelige gevolgen. Het kan onder andere leiden tot een slechter welbevinden, studievertraging en minder vertrouwen in het vinden van een baan. Studenten kunnen zich eenzaam en niet (meer) veilig voelen op hun stageplek.

Studenten zijn te veel op zichzelf aangewezen in het zoeken van een passende stage en zelfs tijdens de stage. De huidige stagebegeleiding vanuit de onderwijsinstelling laat te wensen over. Niet alleen dienen studenten zelf naar een stage te zoeken die voldoet aan allerlei eisen, maar tijdens de stage zijn er ook te weinig contactmomenten. Dit is vooral het geval op universiteiten, aangezien hogescholen vaak terugkomdagen organiseren en het contact tussen stagebegeleider en docent beter afgestemd is. Dit heeft niet alleen te maken met stages, maar raakt een bredere begeleidingsproblematiek op universiteiten waar minder ruimte is voor persoonlijke begeleiding van studenten.

Studenten ondervinden financiële en mentale hinder door het missen van een (leefbare) stagevergoeding. Studenten op het HBO, maar ook op het WO ondervinden hinder doordat ze vrijwel niet of geen leefbare vergoeding krijgen voor de werkzaamheden die ze verrichten tijdens de stage. Dit resulteert in financiële problemen, aangezien studenten een flink aantal uur stage lopen en daarnaast dus geen tijd hebben voor een bijbaan om de vaste lasten mee te kunnen betalen. Daarnaast zijn er ook studenten die mentale hinder ondervinden, door het gebrek aan een eerlijke materiële waardering voor het geleverde werk. Tot op heden is er geen wet- of regelgeving waarin de vergoeding van de werkzaamheden van stagiaires regelt.

Studenten dienen behoed te worden voor stagemisbruik. Stagemisbruik kan verschillende vormen aannemen. De nadruk wordt vooral gelegd op niet de juiste begeleiding tijdens de stage, te weinig contactmomenten met de onderwijsinstelling of een mismatch in de taken die uitgevoerd moeten worden. Studenten die behandeld worden als een volwaardig medewerker en die op zichzelf gewezen zijn tijdens de stage zonder een eerlijke vergoeding of het opleveren van een eindproduct zonder erkenning daarvoor te krijgen.

De weg naar het melden van stagediscriminatie en -misbruik is voor het gros van de studenten onbekend. Momenteel is het zo geregeld dat wanneer een student het vermoeden heeft dat er sprake is van stagemisbruik dan kan de student dit melden bij de opleiding. Het is vervolgens de taak aan de opleiding om te verkennen of er sprake is van oneigenlijke inzet van stagiaires. Wanneer een student het vermoeden heeft dat er sprake is van onderbetaling, dan kan de student een melding maken bij de Arbeidsinspectie. Via welke wegen stagediscriminatie of stagemisbruik kan worden gemeld, is voor vele studenten onbekend waardoor veel incidenten buiten beeld blijven. Echter kan dit het studentenwelzijn beïnvloeden en zelfs studievertraging teweeg brengen.

Visie op Stages in het hoger onderwijs

De Landelijke Studentenvakbond streeft naar een leerklimaat op stages waarbij studenten zich optimaal kunnen ontwikkelen. Hoe het er nu naar uitziet is dit geen vanzelfsprekendheid en zijn er een aantal punten te benoemen die belemmeringen hierin vormen. De hanteert de volgende waarden in haar visie:

Diversiteit & Inclusiviteit

De LSVb streeft naar gelijke kansen in het onderwijs waarbij diversiteit en inclusie onlosmakelijk aan elkaar verbonden zijn. In de zoektocht naar een stage, eveneens tijdens de stage, lopen studenten met een migratieachtergrond, LHBTQ+ studenten en studenten met een functiebeperking een verhoogd risico op stagediscriminatie. Wij vinden dit onacceptabel. Studenten moeten zichzelf durven te zijn want alleen dan kan er sprake zijn van een veilige leeromgeving. Ongelijkheid is al sinds de startblokken van het stageproces aanwezig. Vaak ontbreekt er ook een netwerk dat kan bijdragen aan het vinden van een stage. De LSVb streeft naar een inclusief onderwijsbeleid op onderwijsinstellingen. In het huidige onderwijsbeleid worden niet voldoende maatregelen genomen om inclusiviteit te bevorderen rondom stages. Er zijn namelijk studenten die specifieke ondersteuningsbehoeften hebben, denk aan studenten met een functiebeperking, vluchtelingstudenten of studenten met een migratieachtergrond. Wij geloven in de kracht van diversiteit en inclusie. De waardevolle ervaringen die studenten en werknemers met verschillende achtergronden, perspectieven met elkaar delen. Het bevordert creativiteit, innovatie, begrip én een rechtvaardige samenleving. Tegelijkertijd zien we de gevaren van self-fulfilling prophecies van docenten en praktijkbureaus in bijvoorbeeld het matchen van studenten aan stagebedrijven. Dit werkt ongelijkheid in de hand.

Kwaliteit

De LSVb streeft in haar visie naar betere begeleiding vanuit onderwijsinstellingen tijdens het gehele proces van de stageperiode. Dit begint bij de zoektocht naar een passende stageplek, het vormen van een stageovereenkomst en de overige contactmomenten tijdens de stage. Met name in het WO is vaak te zien dat studenten op zichzelf zijn aangewezen om een stageplek te vinden. Dit kan stressvol zijn wanneer het onduidelijk is waar de student moet gaan zoeken. De begeleiding neemt hier een passieve vorm aan. Vooral wanneer er voor het eerst een stage moet worden gelopen, kan dit onzekerheid met zich meebrengen wanneer goede begeleiding ontbreekt. In sommige gevallen kan dit zelfs leiden tot studievertraging. Daarnaast ontbreekt er begeleiding tijdens de stage. Sommige opleidingen bieden geen enkel contactmoment aan gedurende de stageperiode. Dit kan erg eenzaam aanvoelen voor studenten, omdat ze geen terugkomdag hebben waarin ze ervaringen met elkaar kunnen delen.

Eerlijkheid

In de visie van de LSVb dienen studenten stage te lopen onder eerlijke arbeidsvoorwaarden. Dit vereist transparantie en duidelijkheid in de verwachtingen van de student en de werkgever betreft het doel van de stage, de leerwens, de stageperiode, het aantal uur, welke taken worden uitgevoerd door de stagiair en hoe de werkgever de stagiair zal begeleiden in het proces. Tegenover de werkzaamheden van de stagiair dient een passende vergoeding te staan. Vooral wanneer het naast de stage niet mogelijk is om een bijbaan te nemen wegens het aantal uur dat per week stage moet worden gelopen. Daarnaast geeft een passende stagevergoeding blijk van erkenning en waardering van de werkzaamheden die de stagiair uitvoert. Er zijn bepaalde schrijnende gevallen bekend waarbij stagiaires meer dan 40 uur per week werken, de taken oppakken van een volwaardig medewerker in loondienst, geen tijd hebben om aan het stageproduct te werken en niet gecompenseerd worden voor hun werkzaamheden. Bovendien vormen de lage stagevergoedingen (als er überhaupt sprake is van een vergoeding) ook voor oneerlijke concurrentie ten nadele van bestaande medewerkers van het stagebedrijf of werkzoekenden die eigenlijk op een volwaardige functie moeten zitten. Wanneer stagiaires worden ingezet als goedkope arbeidskracht om de kosten te drukken dan kan dit leiden tot verdringing op de arbeidsmarkt. Naast de emotionele impact die dit met zich meebrengt, werken studenten zich in de schulden, omdat het simpelweg niet haalbaar is om na een fulltime stageweek een bijbaan te hebben.

Voorwaarden

Om de visie te realiseren acht de LSVb de volgende punten van belang:

Inclusief en divers onderwijsbeleid

Onderwijsinstellingen moeten inclusief onderwijsbeleid voeren met specifieke aandacht stages. De LSVb vindt dat er voor elke student ruimte moet zijn en tegelijkertijd moet er plek zijn voor specifieke ondersteuningsbehoeften om gelijke kansen op het vinden van een stage en tijdens de stage te bevorderen. Wij pleiten voor een integrale aanpak tegen stagediscriminatie en stagemisbruik bij stagebedrijven. Er is nog relatief weinig kennis over stage- en arbeidsmarkt discriminatie onder studenten met een diploma in het hoger onderwijs, wat zorgt voor een blinde vlek. De cijfers in het hoger onderwijs ontbreken, maar in de praktijk wordt er wel degelijk gediscrimineerd op de stage- en arbeidsmarkt. Daarnaast pleiten wij voor de versterking van het mandaat van Diversiteit & Inclusie Offices. Het is niet voldoende om enkel bewustzijn te creëren en workshops te organiseren. Discriminatie en kansenongelijkheid is een diepgeworteld probleem in het huidig onderwijsstelsel en een fulltime functie van Diversiteit & Inclusie Officers om een bijdrage te leveren aan dit hardnekkig probleem, is dan ook broodnodig.

Matchen op basis van leerwens

Een voorwaarde voor gelijke kansen rondom stages is dat docenten en stagebegeleiders zich bewust moeten zijn van eigen vooroordelen en de gevaren van self-fulfilling prophecies. Veel onderwijsinstellingen kennen een matchingsstelsel doordat ze overeenkomsten hebben met stagebedrijven. Onderwijsinstellingen dienen als uitgangspunt voor het matchen van studenten aan stagebedrijven te baseren op de individuele leerwens van de student. Enkele onderwijsinstellingen maken gebruik van een stagebureau, waarbij studenten die stage dienen te lopen een aanspraak kunnen doen op het stagebureau om beschikbare vacatures te raadplegen of bedrijven die in het verleden een stagiair hebben begeleid kunnen contacteren voor een mogelijke stage.

Actieve stagebegeleiding

De huidige stagebegeleiding neemt vooral een passieve vorm aan. Stagebegeleiders dienen deze rol actief op zich te nemen, wat in ieder geval inhoudt dat er een systematische aanpak nodig is op alle onderdelen van het proces van stage lopen. Deze onderdelen omvatten het zoeken, vinden, behouden en afronden van de stage. De begeleiding rondom het zoeken van een stageplek en het contact tijdens de stage staan hierbij centraal. Daarnaast dient stagebegeleiding tijdens de stage periodiek plaats te vinden. Dit kan zowel in groepsverband als in een individueel gesprek, waarbij de student de gelegenheid krijgt om ervaringen te delen. Hierdoor wordt het gemakkelijker voor de stagebegeleider om in te spelen op de behoefte van de student en de voortgang van de leerwens.

Tegengaan van stagetekorten

Onderwijsinstellingen die stagetekorten tegen te gaan. Het tekort aan stageplekken werkt niet alleen gelijkheid tegen, maar studenten worden daarnaast te vaak op zichzelf gewezen om een passende stage te vinden. Dit kan door het oprichten van een stagebureau, wat veel onderwijsinstellingen hedendaags ook kennen. Deze stagebureaus hebben vaak een netwerk aan (leer)bedrijven die open staan voor stagiairs. Daarnaast is er vaak een overzicht van bedrijven waarmee in het verleden is samengewerkt, die studenten opnieuw zouden kunnen benaderen voor een stage.

Eerlijke arbeidsvoorwaarden

De overheid dient een actieve rol te spelen in het bewerkstelligen van een passende stagevergoeding voor studenten. Studenten die geen stagevergoeding ontvangen ondervinden zowel emotionele als financiële hinder. Daarnaast dienen onderwijsinstellingen specifieke eisen te stellen aan stageovereenkomsten ten behoeve de arbeidsvoorwaarden. Denk aan de tijdspanne van de stage, het te werken aantal uur, leefbare én eerlijke stagevergoeding voor alle stages en de werkzaamheden die uitgevoerd dienen te worden.

Meldpunt tegen stagediscriminatie en stagemisbruik

Onderwijsinstellingen dienen een meldpunt op te richten waarbij studenten laagdrempelig melding kunnen maken van stagediscriminatie en stagemisbruik. Dit geldt voornamelijk voor opleidingen in de zorgsector waarbij het de norm is dat studenten meer uren werken dan vooraf afgesproken en taken uitvoeren die niet passen binnen de functie als stagiair.

De eerste stappen naar een eerlijkere stagemarkt zijn gezet door het ondertekenen van het Manifest tegen Stagediscriminatie, maar het blijft van groot belang om dit adequaat te blijven monitoren. De Toolkit¹ van de LSVb kan gebruikt worden om stagediscriminatie tegen te gaan en te voorkomen in het hoger onderwijs. Het inlichten van studenten over wat stagediscriminatie inhoudt en hoe zij dit kunnen herkennen ligt ten grondslag van deze toolkit.

¹ <https://lsvb.nl/wp-content/uploads/2022/04/Actieplan-stagediscriminatie-2022.pdf>

Literatuurlijst

Andriessen, I., van den Berg, A., Day, M., Mienis, E., van Rooijen, M., & Verweij, N. (2021, maart). *Ongelijke kansen op de stagemarkt*. Verwey-Jonker Instituut.

Berg, J., Korf, A., & Lovert-Reindersma, T. (2023). *Gelijke stagekansen, 10 lessen voor bestuurders*.

Bles, P., Klooster, E., Meng, C., Monker, D., & Walz, G. (2020). *(On)gelijke toegang tot stage en werk van hbo'ers met een migratieachtergrond: 'Hbo'ers, onderwijs en werkgevers over verklaringen en oplossingen'*. ROA. ROA Reports, Nr. 004
<https://doi.org/10.26481/umarep.2020004>

Borovitskaya, S., & Leistra, R. (2023, juni). *(V)erken stagediscriminatie: Een verkennend onderzoek naar ervaringen van studenten (en docenten) met stagediscriminatie*. Hogeschool Windesheim.

Buizer, D., Does, S., & Felten, H. (2021, oktober). *Stagediscriminatie voorkomen: hoe doe je dat?* Kennisplatform Integratie & Samenleving.

De Jong, M., Meerman, M., & Wolff, R. (2018). *Studiesucces in het hoger onderwijs: Van rendement naar maatschappelijke relevantie*.

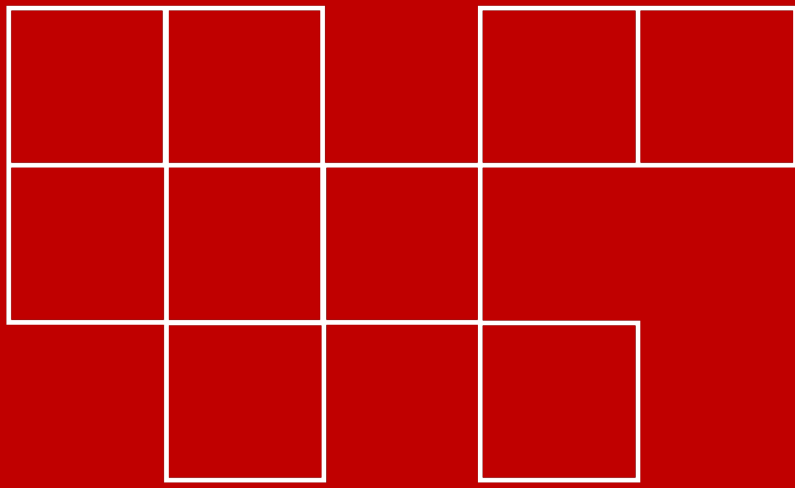
Federatie Nederlandse Vakbeweging. (2020, februari). *Meldpunt Stagemisbruik in de Zorg & Welzijn*.

Heesen, W. (2023, maart). *Stageslaaf werkt voor twee biertjes of drie zakken chips*. *Ukrant*.

Hogeschool Den Haag. (2022). *Gelijke stagekansen: Een visueel handboek*. Geraadpleegd van https://hbo-kennisbank.nl/details/sharekit_inholland:oai:surfsharekit.nl:a75deb33-56fa-4b08-9a7b-1562b70590d8

Landelijke Studentenvakbond. (z.d.). *Actieplan Stagediscriminatie: Een handleiding voor hoger onderwijsinstellingen om stagediscriminatie tegen te gaan en te voorkomen*.

Van Rooijen, M., & de Winter-Kocak, S. (2018, juni). *Gelijke kansen op gelijke stages*. Kennisplatform Integratie & Samenleving.

Postadres:
Postbus 1335
3500 BH Utrecht

Bezoekadres:
Drieharingstraat 6
3511 BJ Utrecht

Contactgegevens:
030 231 6464
Lsvb@lsvb.nl